

בין שגרה לחירום - עדי חמו, עובדת סוציאלית במועצה אזורית עמק יזרעאל מספרת על עבודתה החיונית בהכנה למצבי חירום, ביניהם משבר הקורונה.

ראינה: חן חדד, גרעין העברית עו"סים שינוי

אמ; לק: "אנחנו מדברים שפה של חוסן שמתבטאת גם בעבודה שלי עם צוות החירום והחוסן היישובי". "מתוך העקרונות של העבודה הסוציאלית אנחנו מנחות אותם כיצד לאתר את האוכלוסיות בסיכון, מהם הצרכים באוכלוסייה שיש לשים אליהם לב". "ישנה התייחסות מדינית בעיקר למשבר הבריאותי, אולי גם מעט למשבר הכלכלי אבל לא מתייחסים כלל למשבר החברתי שקורה והוא חמור הרבה יותר מהמשבר הבריאותי. אני לא מרגישה שיש תכנית או מדיניות רווחה ברורה ליציאה מהמשבר הזה".

בשגרה אני מחזיקה בשני תפקידים: עובדת סוציאלית מרחבית בשני יישובים ועובדת קהילתית - בעלת תפקיד קהילתי במועצה. אני ועובדת סוציאלית נוספת אחראיות על הקמה וליווי של צוותי החירום והחוסן היישוביים (צח"י) במועצה, ובשעת חירום מלוות את הצוותים שפועלים ביישובים.

צח"י הוא גוף של מתנדבים מתוך כל יישוב המספק מענה לקהילה במצבי חירום ומשבר שונים. הרעיון הוא שהמתנדבים חיים באזור ולכן מכירים אותו הכי טוב, הם זמינים לתת מענה ראשוני עד שמגיעים כוחות הביטחון ואף יכולים לסייע כאשר כוחות הביטחון מגיעים. במצבי שגרה הצוות מסייע אך עיקר עבודתו מכוונת למצבי חירום כמו מלחמה, רעידות אדמה או אירוע של משבר הקורונה, כפי שאנו חווים עכשיו שאף אחד לא צפה או נערך אליו.

מה הרעיון שעומד מאחורי הקמת צוותי חירום של תושבים (צח"י)?

צוותי החירום קיימים אצלנו כבר עשרות שנים. אנו יודעים שבתור מועצה חזקה, עם צפיפות אוכלוסין נמוכה, סביר שנקבל אחרונים את הסיוע מהמדינה. נניח במצב של לחימה, **אם פוגע טיל בבית ביישוב בעמק יזרעאל ועוד אחד בדירה בבניין בעפולה, ישלחו כוחות לעפולה ולא ליישוב במועצה. בניין רב קומות שמתמוטט מכיל פוטנציאל נפגעים רב יותר מבית של משפחה ביישוב. לנו חשוב לוודא שהתושבים שלנו עדיין יקבלו את המענה הנדרש ולכן הוקמו צוותי החירום.** רעיון מרכזי נוסף העומד מאחורי צוותי החירום, הוא הרווח הנלווה של בניית חוסן נפשי כאשר אדם פעיל בזמן אירוע מלחיץ. למה אני מתכוונת? כשאדם מעורב ופעיל בצורה מועילה בעת משבר, יש סיכוי גדול יותר שהוא יחווה את הקושי כאתגר או כמשבר שניתן לעבור אותו ולא כאירוע טראומטי שאין לו יכולת השפעה עליו. כך, הסבירות שיפתח פוסט טראומה קטנה. כשאנשים בתוך הקהילה יודעים שהם יכולים לסמוך על ההנהגה המקומית ועל השכנים שלהם, הם מרגישים בטוחים ורגועים יותר, ישנה תחושה ש'מישהו מוביל אותי' בתוך המצב. **כשאנחנו יוצרים את ההתארגנות והלכידות הקהילתית אנו יכולים ממש להשפיע על הבריאות הנפשית של האנשים בקהילה.**

כיצד מרכיבים את צוותי החירום? צריכה להיות להם הכשרה מסוימת?

בשיתוף פעולה הדוק עם מחלקת הביטחון אנחנו מלוות את הנהלת היישוב בתהליך, מעלות את המודעות לחשיבות הצוות, מסייעות באיתור האנשים המתאימים. למשל ליצור שאלון מקוון שבוחן לאילו תושבים יש הכשרות רלוונטיות. הכי קל לנו לשלב את אנשי המקצוע שגרים ביישוב כמו אחיות, רופאים, עובדים ועובדות סוציאליות, לוחמים וכדומה. אך בפרסום לכלל הקהילה אנחנו יוצאים מנקודת הנחה שכל אחד יכול לתרום.

אילו הכשרות עוברים צוותי החירום? / האם קיימת תוכנית הכשרה לצוותי החירום?

נבנתה תכנית במשרד הרווחה מטעם השירות לעבודה קהילתית, שהמומחיות שלה היא הפעלה וארגון של הקהילה, בנושא צוותי החירום, תוך שיתוף פעולה עם משרד הביטחון ורח"ל (רשות חירום לאומית). התוכנית מלמדת איך להקים את הצוותים ואיך לגייס את הקהילה, איך מנהלים מצבי משבר. צוותי החירום עוברים גם קורסים של חילוץ והצלה, התנהלות עם נפגעי חרדה וכדומה. אנו מכשירים את הצוותים להסתדר בעצמם ולהוות מכפילי כוח המסוגלים להחליף כוחות ביטחון. בשגרה אנחנו דואגים לחבר את צח"י להנהלה ולמחלקות שונות במועצה בכדי שיכירו את כלל בעלי התפקידים ובאילו מצבים ניתן לפנות לכל גורם. כחלק מההכשרה נותנים כלים לעבודה בתוך הקהילה - בתוך ההתארגנות הפוליטית המקומית, בצורה מיטיבה. **אדם לא יכול לנהל אירוע ביישוב מבלי שקיבל את אמון הקהילה. צוות חזק זה צוות שיש לו לגיטימציה מצד הקהילה לנהל את האירוע.**

מה עושים צח"י בימים אלו?

משבר הקורונה הוא מעין מצב ביניים, אנחנו לא נמצאים בשגרה אך גם לא במצב חירום קצה. מתוך העקרונות של העבודה הסוציאלית אנחנו מנחות אותם כיצד לאתר את האוכלוסיות בסיכון, מהם הצרכים באוכלוסייה שיש לשים אליהם לב. לדוגמא, אם יש משפחה שנמצאת בבית עם ילדים עם צרכים מיוחדים או אזרחים וותיקים שלא יכולים לצאת למרפאה ולהסתייע בילדיהם, אז הצוות מארגן מענים כמו נסיעות קבועות להביא תרופות ולחדש מרשמים עבורם. ישנן גם כל מיני יוזמות סיוע קהילתיות כמו משפחות צעירות שמביאות חלות לשבת ועוגות למשפחות הוותיקות.

נושא הדוברות הוא מאוד משמעותי בימי הקורונה. אם יש שמועות על חולה ביישוב ואנשים נכנסים לחרדה והיסטריה, אז צוות הדוברות מברר את הנתונים בצורה מסודרת: האם באמת יש חולה ואיפה הוא שהה, ואז מנסחים הודעה שעוזרת לצמצם את אי הוודאות והחרדה בקהילה. למשרד הבריאות לוקח הרבה זמן לעשות את החקירה האפידמיולוגית כשיש חולה מאומת, אז **צוותים שלנו הוכשרו לעשות את החקירה האפידמיולוגית וכך אנשים יודעים אם הם היו חשופים ואם הם גם צריכים להיכנס לבידוד.**

יש משאבים או כלים שאת מרגישה שחסרים לך בניהול המשבר?

ישנה התייחסות מדינית בעיקר למשבר הבריאותי, אולי גם מעט למשבר הכלכלי אבל לא מתייחסים כלל למשבר החברתי שקורה והוא חמור הרבה יותר מהמשבר הבריאותי. אני לא מרגישה שיש תכנית או מדיניות רווחה ברורה ליציאה מהמשבר הזה. משפחות נורמטיביות

מתמודדות עכשיו עם ילדים שנמצאים בבית מעל חודש, עם נסיגה אקדמית וירידה בהכנסות הכלכליות. **קשה לי שאני לא שומעת מספיק את משרד הרווחה, יש מפקחים ועובדים של משרד הרווחה שהוציאו אותם לחל"ת והם לא מוגדרים כעובדים חיוניים וזה הזוי בעיני.**

מה הדבר הכי חשוב שאת לוקחת מהעבודה בתקופת משבר הקורונה?

עשינו עבודת הכנה טובה כשביססנו בשגרה את העבודה לזמן ניהול מצבי משבר. זה קרה בזכות ביסוס שותפויות משמעותיות בין צוותי החירום לגורמים השונים במועצה ובין בעלי התפקידים ביישובים לעו"ס המרחביות. עוד סיבה להצלחה היא ההשקעה המתמדת של משאבים באגף ובמועצה בחיזוק החוסן הקהילתי ביישובים-בכל מיני דרכים. **הקהילות שלנו חזקות ויוצרות מעטפת תמיכה לכל התושבים, זה לא מובן מאליו וזה חלק משמעותי במה שעוזר לנו לעבור את המשבר הזה.**

מה את חושבת שייחודי לעובדים סוציאליים כבעלי מקצוע בהתנהלות במשבר הקורונה?

אני חושבת שכפרופסיה וכאנשי מקצוע, יש לנו את הידע כיצד ניתן לתמוך באנשים במצבי משבר. הראייה שלנו משלבת את ההקשר הפרטני והחברתי וכיצד הם משפיעים זה על זה. אנחנו מדברים שפה של חוסן שמתבטאת גם בעבודה שלי עם צוות החירום והחוסן היישובי. המשבר הפך את הקשיים לנוכחים וחזקים יותר ולכן צריך אותנו יותר מתמיד.

בעבודה סוציאלית באים במגע עם אנשים בכל זירות החיים שלהם: החברתיות, הנפשיות, הכלכליות והמשפחתיות. משבר הקורונה פוגע באדם בכל התפקודים שלו, ויש לזה השלכות ישירות על מה שאנחנו כנשות מקצוע מנסות לחזק ולהעצים.